

Grafičke modifikacije reči na četetu i forumu

Rad se bavi analizom grafičkih modifikacija reči koje se javljaju prilikom komunikacije na četetu i forumima. Analizirana su dva četa zapisa i jedna tema sa foruma. Pronađeno je ukupno 728 reči u kojima je došlo do 810 modifikacija. Pretpostavlja se da su modifikacije nastale pod uticajem kako engleskog i drugih stranih jezika, tako i leetspeaka, pa je objašnjen njihov mogući uticaj na proces modifikovanja. Pretpostavljamo da modifikacije pokazuju tendenciju da se komunikacija putem Interneta približi komunikaciji licem u lice.

Uvod

Komunikacija putem Interneta je bitan deo svakodnevnice prvenstveno mladih osoba i kao takva je zanimljiva za proučavanje. Ekspanzija Internet komunikacije donela je promene u jeziku koji se na njemu koristi. Ovako izmenjen pisani jezik nije u skladu sa pravopisnim normama, a načini na koje je izmenjen su raznovrsni. U radu su analizirane promene u pisanom jeziku korištenom na forumima i četa servisima na kojima se koristi srpski jezik.

Karakteristike Internet komunikacije

Čet (*chat*) ili ćaskanje je interaktivan razgovor koji vode dve ili više osoba na različitim mestima u realnom vremenu. Učesnici četa vode razgovor u virtualnom prostoru za ćaskanje, tj. sobama za ćaskanje (*chat rooms*). Forumi su diskusione grupe na Internetu. Sastoje se iz više potforumata, koji sadrže više tema za diskusiju. Pisana komunikacija na forumu se odvija po principu ostavljanja poruka (Tasić i Bauer 2003).

Pojavom Internet komunikacije omogućen je direktan pisani razgovor (prvenstveno se misli na čet, mada je i razgovor na forumima, iako najčešće nije direktan, poprimio iste karakteristike i prošao kroz iste promene kao i onaj na četetu). Postoje razlike između Internet komunikacije i komunikacije licem u lice koje treba istaći. Pre svega, učesnici u razgovoru su anonimni. Pri pridruživanju četa servisu ili forumu, prijavljuju se pod nadimkom (*nick*) i pod tim pseudonimom se predstavljaju ostalim učesnicima razgovora. Svoj identitet ne moraju da otkriju, tj. podatke o sebi (mesto stanovanja, pol, nacionalna pripadnost, uzrast, itd.) mogu da otkriju onoliko koliko žele i onako kako žele i to će biti jedino što ostali učesnici razgovora znaju o njima.

Skup raspoloživih karaktera, simbola, fontova, boja slova i ostalih mogućnosti za oblikovanje grafa isti je za sve korisnike. Kako bi taj skup trebalo da predstavlja njihov rukopis, značilo bi da svi korisnici imaju jednak rukopis. Internet zajednica nije zasnovana na vizuelnim karakteristikama i nagoveštajima koji često boje naše viđenje nečije inteligencije i ličnosti (Web 1). Dakle, kada sa nekim komuniciramo putem Interneta, na prvom mestu nam je njegovo razmišljanje (s obzirom na to da je to jedini izvor našeg saznanja o njemu), a ne njegove vizuelne karakteristike (pol, rasa, visina, način oblačenja, držanje, itd.) koje, svesno ili nesvesno, utiču na naš sud o sagovornicima prilikom komunikacije licem u lice.

Praćenjem razvoja Internet komunikacije moguće je izvesti pretpostavku da postoji tendencija da se razgovor koji se realizuje putem Interneta približava onom koji se realizuje licem u lice. Modifikacije unutar reči opisane u ovom radu mogu biti protumačene takođe kao način da se nadoknadi ne-

Bojana Ristić (1990), Bačka Palanka, Vukovarska 12, učenica 2 razreda Gimnazije 20. oktobar u Bačkoj Palanci

Dunja Begović (1991), Beograd, Bulevar kralja Aleksandra 185, učenica 1. razreda VI beogradske gimnazije

MENTOR: Marko Simonović, Filološki fakultet, Beograd

dostatak vizuelnog prisustva, kao i anonimnost statusa i nepoznavanje identiteta osobe.

Materijal i metode

Materijal za ovaj rad preuzet je sa portala Krstarice (www.krstarica.com) i sastoji se iz dva zapisa sa četa (sobe: #metalheads, #Community, #chigritza, #Svet, #prslismo_pa_sta, #xd, #ajd_da_se_zezamo, #zabava, #Beograd i #tinejdzeri) i jedne teme sa potforuma Tinejdzeri (Street Art). Za građu su uzete reči koje se grafički razlikuju od standardnog načina pisanja, uključujući reči iz replika, nadimke, vidljive podatke iz profila korisnika i automatske poruke servera. U građu su takođe uzete i reči iz engleskog jezika, s obzirom na to da se redovno upotrebljavaju među korisnicima četa i foruma.

Treba posebno napomenuti da su se mnoge reči ponavljale po više puta u istom ili u sličnom obliku, i u tom slučaju nisu ušle u građu. Kod imenskih reči različiti oblici jedne reči (rod, broj, padež) nisu posmatrani kao posebni primeri, osim ukoliko je pri promeni oblika reči došlo do nove modifikacije. Isto važi i za glagolske reči, gde različiti oblici (lice, vreme, način) nisu zasebno posmatrani. Za građu je uzet prvi uočeni oblik određene reči. Unutar nekih reči došlo je do više modifikacija i, u slučaju da se radi o modifikacijama različite prirode, računane su kao posebne, a u slučaju da se radi o istim, računata je samo jedna modifikacija. Ako se nadimci sastoje iz više reči, svaka je posmatrana kao zasebna. Sakupljeno je ukupno 728 različitih reči u kojima je došlo do 810 modifikacija.

Analiza i diskusija

Modifikovane reči su podeljene u dve grupe i dalje u podgrupe. Prvu grupu čine reči u kojima je do modifikacije došlo tako što se korišteni karakter čita po pravilima nekog od relevantnih sistema pisanja (pravopis engleskog, latinskog ili nemačkog jezika, ćirilična azbuka itd.). Podgrupe prve grupe su definisane na osnovu toga koji od relevantnih sistema je primenjen pri modifikaciji i da li je upotrebljen broj ili slovo. Drugu grupu čine reči u kojima su karakteri zamenjeni samo na osnovu grafičke sličnosti, i čiji izgovor ne poštuje pravila nijednog od relevantnih sistema. Podgrupe druge grupe su de-

finisane na osnovu toga da li su slova zamenjena brojevima, slovima ili drugim simbolima.

U zagradi iza naziva svake podgrupe naveden je broj primera pronađenih u korpusu.

Prva grupa

Osnovna karakteristika prve grupe je modifikacija reči tako da je za njihovu odgovarajuću interpretaciju potrebno poznavanje pojedinih pravopisnih sistema.

1) *Zamena brojevima* (13): uočeno je zamenjivanje brojevima koji mogu da zamene deo ili celu reč prilikom čitanja.

Brojevi se mogu čitati na srpskom (**o5** – opet), ili, češće, na engleskom (**h8** – hejt; **2YOUNG4YOU** – too young for you). U primerima na srpskom jeziku (3) broj zamenjuje deo reči koji se fonološki potpuno poklapa sa njegovom fonološkom realizacijom. U primerima na engleskom jeziku (10) broj može zamenjivati reč ili deo reči. U oba slučaja deo ili reč koju zamenjuje je homofon tom broju napisanom slovima, na primer, *too* je homofon reči *to*, kao i *two*, tj. /tu:/.

Pretpostavljamo da je do skraćivanja reči došlo da bi se uštedelo na vremenu.

2) *Zamena slovima*: zapaženo je više vrsta ovakve zamene.

a) *Zamena engleskim grafemama i digrafima* (33)

U nekoliko slučajeva (6) *j* je zamenjeno karakterom *y* (**bleya** – bleja). Do zamene je došlo na početku, u sredini i na kraju reči i uvek se čita kao /j/, iako izgovor karaktera *y* u engleskom jeziku zavi-si od položaja u reči.

Zanimljivi su primeri u kojima je karakter *w* uzet kao zamena za *r* (3) i *l* (10) (**dwagi** – dragi, **Mawa** – Mala), s obzirom na to da njegova realizacija odgovara onoj pri izgovoru /r/ i /l/ u tepanju, a u srpskom jeziku nema grafeme koja se izgovara kao /w/ i koja bi mogla biti upotrebljena u ovakvim slučajevima. Ovo je jedini slučaj u kome se u četnu dodaje grafema koju srpski jezik ne poseduje za određenu fonološku realizaciju.

Samo u jednom primeru (**jaaaaw**) *w* zamenjuje *o*. Nepoznat je razlog ove modifikacije, ali može se pretpostaviti da je reč modifikovana po uzoru na engleski uzvik *aw* (čita se /o:/).

Karakter *u* zamenjuje se digrafom *oo* (**lood** – lud), koji se u engleskom tipično izgovara *u* (12).

Pronađen je samo jedan slučaj u kome je *i* zamenjeno digrafom *ee*, koji se u engleskom izgovara kao /i/ (**wampeereetza** – vampirica).

b) *Zamena grafemama iz drugih jezika* (95)

Karakter *x* (2) zamenjuje *ks* (**fax** – faks). Ova grafema je latinskog porekla, a u našem jeziku je poznata i izgovara se u obliku /iks/, kao samostalna, ili /ks/ u sastavu reči. Grafema *x* postoji i u alfabetu engleskog i nemačkog jezika, kao i alfabetima drugih jezika čiji je uticaj na naš jezik manje primetan.

Više je korištena grafema *q* (16), koja se realizuje kao /ku/ (**ql** – kul; **qpio** – kupio). Ona je takođe uzeta iz latinskog alfabeta i njen naziv u našem jeziku je /ku/, kako je i upotrebljena u primerima.

Klasifikacijski problem predstavlja grafema *w* koja zamenjuje *v* (77) (**uwek** – uvek; **Newolja** – Nevolja). Najviše primera nađeno je upravo sa ovakvom zamenom. Grafema *w* u nemačkom se izgovara kao /v/, pa je moguće da je modifikacija izvršena pod uticajem nemačkog jezika.

Dalje objašnjenje upotrebe grafema *x* i *q* u srpskom jeziku deluje suvišno, pod pretpostavkom da korisnici četa i foruma, kao i svi govornici srpskog jezika, imaju osnovno predznanje o ovim grafemama i njihovom izgovoru i upotrebi (npr. reč *taxi*, zatim upotreba u matematici, fizici itd.). što se tiče grafeme *w*, pretpostavka je da su govornici srpskog jezika dovoljno upoznati i sa njom, s obzirom na to da se ona svakodnevno sreće u mnogim stranim imenima, nazivima proizvoda, robnih marki firmi itd. Stoga, ove tri grafeme biće tumačene kao internacionalne.

c) *Zamena latiničnih grafema* (566)

Ovu grupu čine reči u kojima je došlo do modifikacije latiničnih grafema *č*, *ć*, *š*, *đ* i *ž* digrafima *ch*, *sh*, *zh*, *dj* i *tj* (**savrshenije** – savršenije; **obichna** – obična; **zhelim** – želim). Ovi digrafi mogu se takođe smatrati nekom vrstom internacionalizama, s obzirom na to da se u mnogim jezicima upotrebljavaju i čitaju isto ili slično kao latinične grafeme koje zamenjuju (*ch* i *sh* u engleskom, na primer). Korištenje ovakvih zamena lako je objasniti. Latinične grafeme koje su zamenjene nisu dostupne na svim četovima i forumima, jer se ne nalaze u njihovim kodnim sistemima. Umesto *č*, *ć*, *š*, *đ* i *ž* mogu se upotrebiti jednostavno *c*, *s*, *d* i *z* (što i jeste slučaj sa određenim brojem korisnika), međutim, reči tada

nisu sasvim razumljive i može doći do zabune pri čitanju. Zbog toga se u ovom slučaju ne može pričati o nekoj posebnoj potrebi za isticanjem, nego o jednostavnom snalaženju i prilagođavanju uslovima na Internet servisima i zbog toga do ovakvih modifikacija dolazi često.

d) *Zamena c sa tz* (17)

Ova zamena izdvojena je kao posebna. Naime, grafema *c* je zamenjena digrafom po sličnom principu kao u prethodnim primerima (**chigritza** – čigrica). I *tz* posmatramo kao internacionalni digraf (u nemačkom jeziku se *tz* izgovara /c/) ali razlog tome nije nedostatak latinične grafeme (pošto *c* možemo naći u kodnom sistemu svakog četa ili foruma). Verovatno je upotreba *tz* lakše usvojena uz podršku ličnog osećaja za jezik korisnika, po kome afrikatu *c* mogu raščlaniti na *t* i *z* (iako bi u tom slučaju pravilna dekompozicija bila na *t* i *s*), što bi bio slučaj sa *dj* i *tj* iz prethodne podrupe.

e) *Zamena primenom ćiriliničnih grafema* (41)

Karakter *x* zamenjuje *h* (9) (**xaxa** – haha). Da bi se pročitao kao /h/, potrebno je uočiti njegovu sličnost ćiriliničnoj grafemi *h*. Pomenuta zamena *č*, *ć*, *š*, *đ* i *ž* u nekim slučajevima je ostvarena pomoću grafeme *x*, primenom ćiriliničnog *h* (3) (**pricxamo**).

Slično kao u prethodnom primeru, karakterom *y* zamenjeno je *u* (29) (**ljybe** – ljube). Sličnost karaktera *y* ćiriliničnom *u* je lako uočljiva.

Problematičan je primer **woitze**, jer se njegova realizacija odvija na dva nivoa: prvi – potrebno je znanje pomenutih modifikacija da bi se interpretiralo kao *voice* (reč ovako izgovorena ništa ne znači), i drugi – potrebno je znanje engleskog jezika da bi se razumela reč *voice* i izgovorila na engleskom jeziku kao /vois/.

Napomena: u nekima od ovih reči zastupljeno je više različitih zamena, kao što su reči **retiqlym**, **qwar**, **tzentry**, **mawenawisnjica**.

Druga grupa

Drugu grupu čine reči za čiju odgovarajuću interpretaciju nije neophodno poznavanje nijednog pravopisnog sistema, jer su zamene izvršene na osnovu grafičke sličnosti karaktera.

1) *Zamena brojevima* (37)

Pojedine grafeme zamenjuju se brojevima koji po izgledu podsećaju na njih. Treba napomenuti da

u svim nađenim primerima brojevi odgovaraju velikim slovima: 4 zamenjuje A (5), 3 zamenjuje E (8), 1 zamenjuje I (7), 0 zamenjuje O (14), 5 zamenjuje S (2), a 8 zamenjuje B (1). Ovo je među korisnicima Interneta najpoznatiji sistem grafičke zamene grafema i javlja se među svim korisnicima Interneta, ne samo u srpskom jeziku. Grafeme se takođe zamenjuju drugim brojevima, kao i raznim simbolima sa tastature i njihovo korišćenje nije ograničeno ni tačno definisano. Međutim, u analiziranom materijalu pronađeni su samo pomenuti primeri (**s3r1j5k1_54m0u81c4** – serijski samoubica).

2) Zabeležen je samo jedan primer pomenute zamene slova drugim karakterima koji nisu ni brojevi ni slova, i ona je potpuna u nadimku /l/l@+@ (Mata). Ovaj nadimak je dobijen kombinovanjem različitih simbola.

3) Takođe je pronađen samo jedan primer zamene slovom, u kome *v* zamenjuje *u*, na osnovu grafičke sličnosti (**bvnney**).

Nastanak primera druge grupe može se pripisati uticaju leetspeaka. Leetspeak je način pisanja koji se razvio na Internetu i nosi sa sobom celu leet Internet kulturu. Zasniva se na zameni slova nealfabetskim karakterima koji na njih liče ili podsećaju (brojevi, interpunkcijski znaci, simboli). Takođe, slova mogu biti zamenjena drugim slovima. Zamene su zasnovane na vizuelnoj ali i fonetskoj sličnosti. Reči su fonetski modifikovane tako što se deo reči zameni onim grafemama, digrafima ili delovima reči koji se fonetski realizuju isto kao zamenjen deo reči. Pisanje tako modifikovane reči se razlikuje od standardnog, ali se čitanje, tj. fonetska realizacija ne menja.

Ekstremnije skraćene forme (npr. *r* za *are* ili *u* za *you* u engleskom jeziku) mogu se smatrati leetspeakom, ali češće se ne smatraju pošto leetspeak nije kreiran da bi se reči skraćivale, nego drugačije vizuelno predstavile. Treba objasniti prvobitnu funkciju leetspeaka. Reč *leet* dobijena je kao fonetska zamena za englesku reč *elite* (elita), tako da bi *leet-speak* značilo govor elite, mada se u srpskom jeziku još uvek koristi engleska reč. Leetspeak je prvobitno korišten da Internet novajlije (*noobs*) ne bi uspele pročitaju ono što iskusniji korisnici Interneta pišu, pa se leetspeak u svojoj originalnoj funkciji može okarakterisati i kao neka vrsta šifrovanog pisma. Kasnije je leetspeak počeo šire da se primenjuje, u manje ekstremnim i čitljivijim formama. Kako za ovakvo

grafičko predstavljanje reči važi pravilo da pravila nema, zamena slova različitim karakterima, simbolima ili drugim slovima je slobodna i stvar je sopstvene kreativnosti i originalnosti (Web 2).

Zaključak

Pri komunikaciji na forumima i čet servisima često se koriste reči u kojima je došlo do različitih modifikacija koje odstupaju od pravila standardnog srpskog jezika. Modifikacije mogu nastati pod uticajem internacionalnih grafema, engleskog jezika, kao i leetspeaka (primenjenog na srpskom po uzoru na engleski jezik). Kombinacije različitih pravopisnih sistema, simbola, kako alfabetskih, tako i nealfabetskih, nastaju slobodno i pitanje su ličnog izbora. Oni odražavaju originalnost i kreativnost i njihovom upotrebom ostali korisnici ostavljaju određen vizuelni utisak, čime se teži ka nadoknadi njihovog fizičkog odsustva. Takođe, korisnik može ukazati na veće iskustvo u korištenju Interneta i na posedovanje elitnog statusa, a samim tim i određenih beneficija u odnosu na druge korisnike (novajlije se nazivaju *noobs* i oni pri korištenju Internet servisa imaju manje privilegije i ponekad se smatraju manje bitnim). što se tiče skraćivanja reči, može se reći da se ono vrši radi uštede vremena i poboljšavanja sinhronizacije razgovora i brzine razmene replika (koja je karakteristika komunikacije licem u lice). Imajući u vidu navedene zaključke, možemo reći da tendencija da se Internet komunikacija približi komunikaciji licem u lice zaista postoji.

Zahvalnost. Zahvaljujemo se Milici Špadijer i Olji Jovicki na pomoći pri prikupljanju materijala za ovaj rad, kao i Milici Pajčić na pomoći pri izradi.

Literatura

Tasić V. i Bauer I. 2003. *Rečnik kompjuterskih termina*. Beograd: Mikro knjiga.

Loban W. et al. 1981. *Grammar and Writing*. New York: Macmillan Publishing Company.

Shertzer M. D. 1986. *The Elements of Grammar*. New York: Macmillan Publishing Company.

Web 1.
http://www.polisci.wisc.edu/črdparrish/Chat_Rooms_for_Web_Site.htm

Web 2. <http://www.learnleetspeak.com>

Graphical Modifications in Chat and Forum Language

The expansion of Internet communication has caused many transitions in the written language of chat rooms and discussion forums. Since Internet communication is a significant part of everyday life, and since these transitions are constantly developing in different ways, this subject was both interesting and convenient for research. Our assumption was that these transitions have an important part in making online communication seem more realistic and subsequently appear closer to face-to-face communication.

The material for this paper was taken from the chat and forum services of the Serbian portal Krsta-

rica (www.krstarica.com). Words were taken into consideration if they were intentionally modified and were thus no longer orthographically correct. The modifications were based on the phonetic and graphical similarity of certain characters and their respective replacements. A total of 810 different modifications was found in 728 words. The words were further classified into groups and subgroups according to the type of modification that occurred within them.

We concluded that English and a few other foreign languages, as well as leetspeak (a kind of online jargon based on the replacement of regular letters with other keyboard characters), had a strong influence on the transitions found in words. Since the modifications are various and individual, it can be assumed that they are used to create visual cues as a compensation for the users' physical absence.

